

เครื่อง่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวฟอดีดี

คู่มืออปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์

การดำเนินระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)

โครงการ การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อยกระดับและโปรโมทอาหารปลอดภัยในชุมชน
โดยระบบประกันคุณภาพของเครื่อง่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระบบ “ดาวฟอดีดี”

โครงการ 265 : การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อยกระดับและโปรโมทอาหารปลอดภัยในชุมชน โดยระบบประกันคุณภาพของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระบบ “ดาวพ่อดีดี”

ภายใต้การสนับสนุนของกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชุดเอกสาร คู่มือดำเนินระบบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS
ของเครือข่ายอปท.ดาวพ่อดีดี

คณะบรรณาธิการ	เลิศรัก ศรีกิจการ	
	เอกชัย ลัยยะ	
	ณัฐกานต์ อวัยยานนท์	
	สกุลรัตน์ ปัทมแก้ว	
	พัชรภรณ์ ทาแกง	(เนื้อหาส่วน มาตรฐานและแนวปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์)
	ณัฐนรี รักอัศรโกดิน	(เนื้อหาส่วน คู่มือ กลุ่มเกษตรกร)
	พิทยารัตน์ ศรีซ้อน	(เนื้อหาส่วน คู่มือ เกษตรกร)
	สตรีรัตน์ จุมพิศ	(เนื้อหาส่วน คู่มือ ผู้ตรวจรับรอง)
รูปเล่ม	ภัทรินิธิ ญาวิลาส	(เนื้อหาส่วน คู่มือ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์)
	ณัฐนรี รักอัศรโกดิน	

คณะผู้วิจัย

เลิศรัก ศรีกิจการ	หัวหน้าโครงการ	พฤษภ บุญมา	นักวิจัย	ทะนงศักดิ์ ปวงสายใจ	นักวิจัย
สุรสิงห์ วิศรุตรัตน	ที่ปรึกษา	สุธีรัตน์ มหาสิงห์	นักวิจัย	พัชรภรณ์ ทาแกง	นักวิจัย
ณพิชญ์ จักรพิทักษ์	ที่ปรึกษา	ณัฐกานต์ อวัยยานนท์	นักวิจัย	กมลเทพ บุญทอง	นักวิจัย
จินตนา อินทรมงคล	ที่ปรึกษา	วรางคณา ไชยขาววงษ์	นักวิจัย	พิทยารัตน์ ศรีซ้อน	ผู้ช่วยนักวิจัย
ธนบดี รอดสม	ที่ปรึกษา	เอกชัย ลัยยะ	นักวิจัย	ณัฐนรี รักอัศรโกดิน	ผู้ช่วยนักวิจัย
ไพรัช ตระการศิรินนท์	นักวิจัย	สกุลรัตน์ ปัทมแก้ว	นักวิจัย	สตรีรัตน์ จุมพิศ	ผู้ช่วยนักวิจัย
บุญถ้วน แก้วปิ่นตา	นักวิจัย	กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	นักวิจัย	ภัทรินิธิ ญาวิลาส	ผู้ช่วยนักวิจัย

อปท.เครือข่ายฯ

อบต.ช่วงเป่า จ.เชียงใหม่	อบต.น้ำเลา จ.แพร่	อบต.เมืองปอน จ.แม่ฮ่องสอน	อบต.หนองยาง จ.อุทัยธานี
อบต.ดอนแก้ว จ.เชียงใหม่	อบต.บ้านกาด จ.เชียงใหม่	อบต.แม่ทา จ.เชียงใหม่	อบต.ห้วยทราย จ.เชียงใหม่
อบต.ท่าข้าม จ.สงขลา	ทต. บ้านธิ จ.ลำพูน	ทต. แม่แรม จ.เชียงใหม่	อบต.ห้วยยางขาม จ.พะเยา
ทต.ทาปลาดุก จ.ลำพูน	ทต. บ้านหลวง จ.เชียงใหม่	อบต.รับร่อ จ.ชุมพร	อบต.ห้วยม จ.เชียงราย
อบต.ท่ามะนาว จ.ลพบุรี	ทต. ป่าไผ่ จ.เชียงใหม่	อบต. ร้องวัวแดง จ.เชียงใหม่	ทต.อุโมงค์ จ.ลำพูน
อบต.ทาเหนือ จ.เชียงใหม่	อบต. เปียงหลวง จ.เชียงใหม่	อบต. สบเปิง จ.เชียงใหม่	อบต.แม่วิน จ.เชียงใหม่
อบต.ไทยสามัคคี จ.นครราชสีมา	อบต. พิมาน จ.นครพนม	ทต.สันป่าเป้า จ.เชียงใหม่	ทต.แม่เหียะ จ.เชียงใหม่
อบต.นาโผ จ.ยโสธร	อบต. เมืองจั่ง จ.น่าน	ทต. หนองแฝก จ.เชียงใหม่	

คณะกรรมการเครือข่ายฯ

กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน (ประธาน)	รุ่งสาง แสงสกุลพงษ์	สมชาย วงษ์จันทร์พนงษ์	สำรวจ ผัดผล
บัญชา ศรีชาหลวง	วรชาติ ลีลา	สมนึก ดวงโน	สินธพ อินทรัตน์

คำนำ

ชุดเอกสารคู่มือดำเนินระบบรับรอง เกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัย ดาวผ่องดีดี เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยดำเนินการ (Action Research) มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางและคู่มือดำเนิน ระบบประกันคุณภาพอาหารปลอดภัย ของเครือข่ายอปท.ฯ เป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมาย ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จากการรับรองการผลิตพืชผักและปศุสัตว์อินทรีย์ รวมถึงการรับรองร้านอาหาร ที่มีคุณภาพปลอดภัย ผู้บริโภคและสังคมมั่นใจและเชื่อถือได้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบย้อนกลับผ่านระบบดิจิทัลดาวผ่องดีดี

ชุดเอกสารนี้มี 5 เล่มหลัก คือ มาตรฐานและแนวปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายฯ คู่มือเกษตรกร คู่มือกลุ่มเกษตรกร คู่มือผู้ตรวจรับรองคุณภาพ คู่มืออปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ โดยระบบและกลไกรับรองเกษตรอินทรีย์ และชุดเอกสารดำเนินระบบเหล่านี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเครือข่าย เพื่อเริ่มใช้ในกิจกรรมประกันคุณภาพอาหารปลอดภัยของเครือข่ายฯ ตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2564

เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดีได้จัดตั้งขึ้น ด้วยความมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนวาระอาหารปลอดภัยของประเทศ โดยเน้นการทำงานในระดับตำบลและชุมชน ด้วยความร่วมมือของหลายภาคส่วนและสาขาวิชา ตามแนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียว บนพื้นฐานของบริบทเชิงสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติของโลก ที่อาจเป็นภัยใหญ่ของมนุษย์

การทำงานด้วยศรัทธาที่เกิดจากใจ เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็ที่ยั่งยืน เครือข่ายจะเป็นความหวังของเกษตรกร ชุมชน และสังคมได้ จึงขึ้นอยู่กับพลังของเพื่อนพี่น้องในชุมชนและในเครือข่าย ช่วยกันทำหน้าที่การทำงานให้สำเร็จลุล่วง ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่อง และช่วยกันพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่ช่วยให้การเริ่มต้นงานของเครือข่ายเป็นจริงขึ้นได้ และขอขอบคุณกองทุนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผู้สนับสนุนหลัก และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่สมทบงบประมาณบางส่วน ในการดำเนินโครงการที่มุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนนี้

เลิศรัก ศรีกิจการ

ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว

กนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน

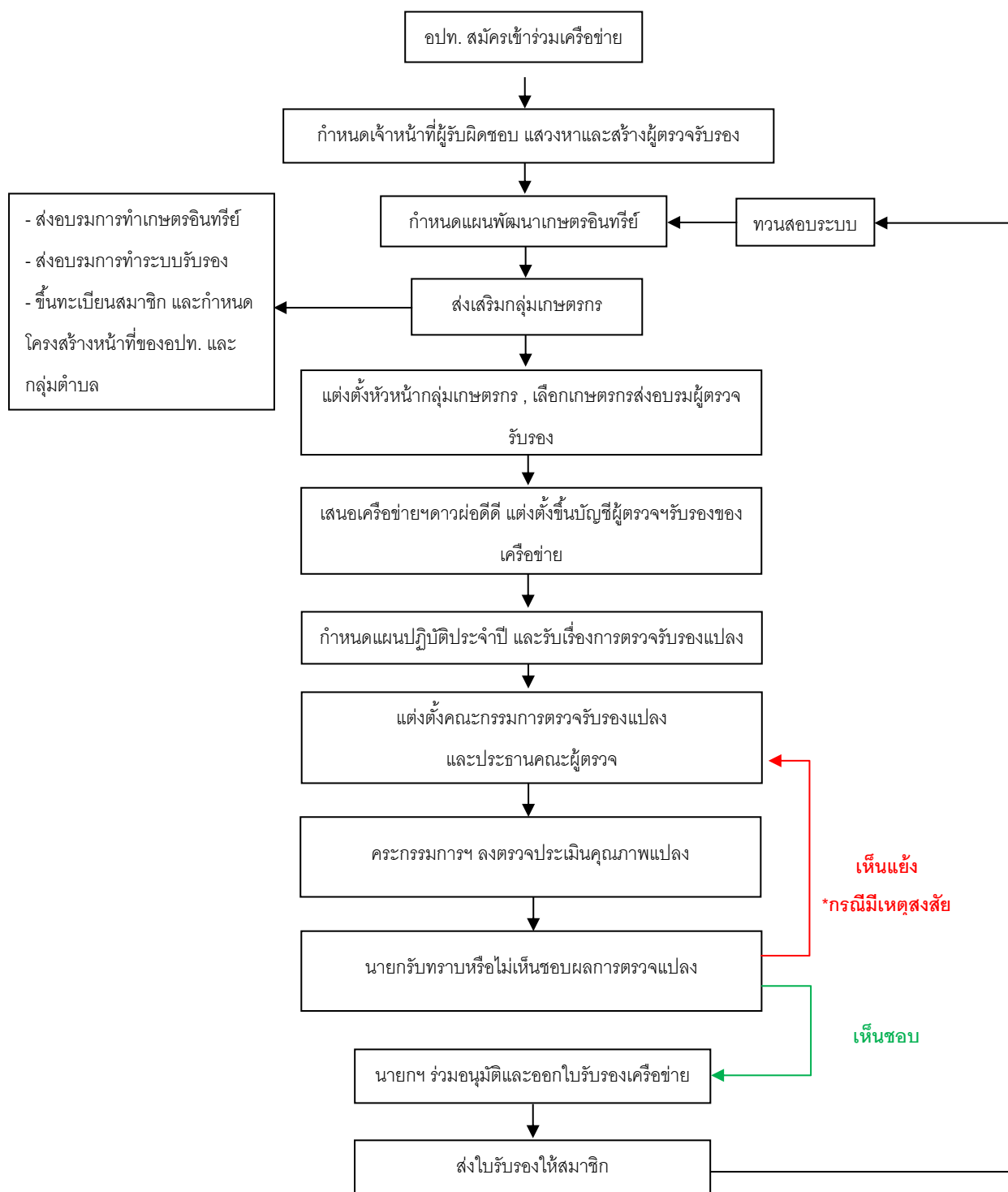
ประธานเครือข่ายฯ

สารบัญ

หน้า

แผนภาพแสดงขั้นตอนดำเนินงานระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส	1
สรุปขั้นตอนดำเนินงานระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส	2
หลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์ และระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)	3
บทบาทหน้าที่ของอปท. ในระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ	6
1. การเริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)	6
2. การดำเนินระบบ การตรวจประเมินคุณภาพ และรับรองมาตรฐานการผลิต เกษตรอินทรีย์ ตามแนวทางของเครือข่ายฯดาวเผือดีดี	9
3. การสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์	12
4. การติดตามผลการดำเนินงาน	14
ขั้นตอนดำเนินงานระบบโดยละเอียด พร้อมเครื่องมือดิจิทัลช่วยจัดการ สำหรับ อปท. สหกรณ์ หรือกลุ่มตำบล	16
ภาคผนวก	
1. เอกสารวิสัยทัศน์ของเครือข่ายฯ	21
2. บทนิยามและอักษรย่อสำหรับการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์สำหรับ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์	22
3. แผนภูมิระบบและกลไกการรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอสของเครือข่ายฯ	26
4. ตัวอย่าง : หลักสูตร 1 วัน อบรมเกษตรกรใช้เครื่องมือ podd PGS	27
5. ตัวอย่าง : ตารางฝึกอบรมผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายฯ	30
6. หนังสือสำคัญรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)	33
บรรณานุกรม	34

แผนภาพแสดงขั้นตอนดำเนินงานระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส สำหรับ อปท. หรือกลุ่มตำบล

สรุปขั้นตอนดำเนินระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส สำหรับ อบท. หรือกลุ่มตำบล

1. กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของ อบท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เพื่อทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ และประสานกับเครือข่าย แสวงหาและสร้างผู้ตรวจของ อบท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์
2. ทำแผนพัฒนาเกษตรอินทรีย์ อาหารปลอดภัย และแผนงบประมาณของตำบล
3. ส่งเสริมกลุ่ม
 - 3.1 ส่งอบรมการทำเกษตรอินทรีย์
 - 3.2 ส่งเกษตรกรระดับหัวหน้ากลุ่ม/เจ้าหน้าที่ อบท. อบรมการทำรับรองระบบ (หลักสูตรผู้ตรวจประเมิน)
 - 3.3 ส่งเสริมและขึ้นทะเบียนสมาชิก , ทะเบียนกลุ่ม (ด้วยระบบ podd STARS Automat)
 - 3.4 กำหนดกระบวนการดำเนินงานระบบงานในตำบล
4. แต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร/เลือกเกษตรกรที่มีศักยภาพส่งอบรมผู้ตรวจรับรอง (อาจเสนอมาจากกลุ่ม โดยคำนึงถึงหลักความสามารถ ความเท่าเทียมและมีส่วนร่วม อายุวาระ 3 หรือ 4 ปี)
5. เสนอผู้มีคุณสมบัติในท้องถิ่น/จังหวัด ให้เครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี แต่งตั้งและขึ้นบัญชีเป็นผู้ตรวจรับรอง ตามแบบฟอร์ม (เครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี กำหนดคุณสมบัติกลาง)
6. รับเรื่องขอการตรวจรับรองแปลงจากเกษตรกร + กำหนดแผนปฏิบัติการตรวจรับรองประจำปีของตำบล
7. แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับรองแปลง
8. พิจารณาให้ความเห็นชอบผลการตรวจแปลงแล้วแจ้งผล เพื่อขออนุมัติไปรับรองจากประธานเครือข่าย
9. รับแจ้งผลการยืนยันอนุมัติไปรับรองจากเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี จากนั้นนายก อบท. อนุมัติไปรับรองพร้อมพิมพ์ส่งให้เกษตรกรผู้ยื่นขอ
10. ปรับปรุงแผนการตรวจประจำปีอัตโนมัติ
11. ประชุมหรือมีระบบติดตาม เพื่อทราบและแก้ไขปัญหาการทำงานของระบบอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ในปีที 1 และทุก 3-4 ครั้งในปีถัดไป
12. สัมมนากำหนดเป้าหมาย ประเมินผลแผนพัฒนา/วิสัยทัศน์ตำบล ปีละ 1 ครั้ง โดยอาศัยกรอบวิสัยทัศน์ ความต้องการของตำบล และแนวทางปฏิบัติกลางของเครือข่ายเป็นตัวตั้งต้น

หลักการและแนวทางเกษตรอินทรีย์

ความหมายเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)

เกษตรอินทรีย์ (organic agriculture) คือ ระบบจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุสังเคราะห์และเคมี พืช สัตว์หรือจุลินทรีย์ที่ได้จากการดัดแปลงพันธุกรรม (genetic modification) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอน (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2552; 2554; 2559; IFOAM, 2013)

นอกจากนี้ สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ได้ให้ความหมายเกษตรอินทรีย์หมายถึง การเกษตรที่ทำตามหลักการเกษตรอินทรีย์ที่นานาชาติยอมรับ 4 ประการคือ หลักสุขภาพ หลักระบบนิเวศความเป็นอินทรีย์ให้กับผู้บริโภค สามารถขอการรับรองได้ ทั้งในระบบการรับรองโดยบุคคลที่สาม (third party certified body, CB) และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมพีจีเอส (participatory guarantee system, PGS) (UNCTAD, FAO and IFOAM, 2012; FAO, IFOAM and UNCTAD, 2016)

เกษตรอินทรีย์ มีหลักการสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

1. สุขภาพ ให้ความสำคัญกับสุขภาพดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก อย่างครอบคลุม
2. นิเวศวิทยา โดยการฟื้นฟูระบบนิเวศท้องถิ่น และการสร้างความหลากหลายทางพันธุกรรมและกิจกรรมทางการเกษตร
3. ความเป็นธรรม ควรจะตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิต
4. การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของทุกคนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวม

แนวทางเกษตรอินทรีย์

แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์คือ การทำการเกษตรแบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างจากระบบเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตเฉพาะพืชที่ปลูก โดยไม่ได้

คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร สำหรับเกษตรกรอินทรีย์ซึ่งเป็นเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ โดยยึด 6 แนวทางสำคัญ ดังนี้

1. **หมุนเวียนของธาตุอาหาร** ด้วยการใช้ธาตุอาหารพืชที่อยู่ในรูปของอินทรีย์วัตถุที่สามารถย่อยสลายได้ โดยจุลินทรีย์ ซึ่งจะช่วยให้วงจรธาตุอาหารหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของการหมุนเวียนธาตุอาหารในแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญ คือ การใช้ปุ๋ยหมัก, การคลุมดินด้วยอินทรีย์วัตถุ, การปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสด และการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นต้น
2. **สร้างความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน** การหาอินทรีย์วัตถุต่างๆ มาคลุมหน้าดิน อยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นฟาง ใบไม้ หรือแม้แต่พืชขนาดเล็ก (เช่น พืชที่ใช้ปลูกคลุมดิน) ซึ่งอินทรีย์วัตถุเหล่านี้จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดินฟื้นกลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้การไม่ใช้สารเคมีต่างๆ เป็นการช่วยทำให้ดินสามารถฟื้นความสมบูรณ์ของตัวเองได้อย่างรวดเร็ว
3. **สร้างความหลากหลายที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุลในระบบนิเวศ** ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชร่วมหลายชนิดในเวลาเดียวกัน หรือเหลื่อมเวลากัน ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน
4. **อนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร** ด้วยการปฏิเสธการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด มีการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ และการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การปลูกพืชร่วม, พืชแซม, พืชหมุนเวียน, ไม้ยืนต้น หรือการฟื้นฟูแหล่งนิเวศธรรมชาติในไร่ นา หรือบริเวณใกล้เคียง
5. **พึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำเกษตร** เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ถึงสภาพเงื่อนไขของ ท้องถิ่นที่ตนเองทำการเกษตรอยู่ การหมั่นสังเกต เรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และทำการทดลอง
6. **พึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต** พยายามผลิตปัจจัย การผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด

ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS)

ความหมาย และหลักการ

พีจีเอส หมายถึง ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์โดยชุมชน ตามหลักการและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน ภายใต้การสร้างพื้นฐาน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การเป็นเครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (IFOAM, 2014; 2015)

หลักการระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม

พีจีเอส เป็นการรับประกันคุณภาพผลผลิตอินทรีย์โดยชุมชน ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมวิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตรของท้องถิ่น ซึ่งวิธีการรับรองผู้ผลิตมีหลากหลาย วิธีปฏิบัติไม่มีสูตรสำเร็จ แต่กลุ่มพีจีเอสจะใช้หลักการพื้นฐานของ IFOAM (กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน, 2558; มุลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย, 2558ก; 2558ข; IFOAM, 2014) มี 6 หลักการ ดังนี้

1. **วิสัยทัศน์ร่วม (shared vision)** ระหว่างเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภคในหลักการพื้นฐานของ Participatory Guarantee Systems (PGS) หรือ “ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม” หรือ “ชุมชนรับรอง” ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละโครงการก็ได้
2. **การมีส่วนร่วม (participatory)** ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการผลิตและบริโภค ที่สนใจในการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ หลักการและมาตรฐานการผลิตเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้ผลิต หน่วยงานสนับสนุน ผู้บริโภค) มาร่วมกันกำหนดกฎระเบียบ และกระบวนการดำเนินงาน เพื่อกำหนดให้การรับรองคุณภาพผลผลิตเป็นที่เชื่อถือได้
3. **ความโปร่งใส (transparency)** ที่เกิดขึ้นจากการไม่เบียดเบียน ซื่อสัตย์และเกื้อกูลของมนุษย์
4. **ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (trust)** ระบบชุมชนรับรองตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่า ความน่าเชื่อถือสามารถสร้างขึ้นได้ และการใช้กลไกควบคุมทางสังคม/วัฒนธรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือร่วมกับกลไกจัดการอื่นๆ และสามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ชุมชนสามารถผลิตเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลได้จริง

5. กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ระบบชุมชนรับรองไม่ใช่มีเป้าหมายเพียงเพื่อให้การรับรองผลผลิต แต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนและเกษตรกรอินทรีย์โดยรวม
6. ความเชื่อมโยงในแนวราบ (horizontality) ที่เป็นการแบ่งปันอำนาจและความรับผิดชอบของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนเพียง 2-3 คน และไม่ใช้ระบบสั่งการจากบนลงล่าง

บทบาทหน้าที่ของ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์

บทบาทหน้าที่ในการดำเนินระบบรับรองเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอสของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี ของ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ มี 4 ประการ ดังนี้

- 1) การเริ่มต้นทำเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)
- 2) การตรวจประเมิน ระบบรับรอง การดำเนินระบบคุณภาพการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ตามแนวทางของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี
- 3) การสนับสนุนการทำเกษตรกรอินทรีย์
- 4) การติดตามผลการดำเนินงาน และรับรองเกษตรกรอินทรีย์ของตำบลผ่านแผงตรวจติดตามระบบงานผ่องดีดี พีจีเอส (Dashboard)

1) การเริ่มต้นทำเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)

1.1 การสมัครเข้าร่วม เพื่อทำระบบรับรองเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)

อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ที่มีความสนใจทำหรือส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ตามระบบรับรองเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดี ในพื้นที่ของตนเอง สามารถสมัครเข้าร่วมเครือข่ายใช้งานระบบรับรองเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ ได้ที่สำนักจัดการเครือข่าย (ศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

1.2 การวางแผน และแนวทางการดำเนินงานของตำบล

อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ประชุมวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานของตนเองกับเจ้าหน้าที่โดยครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

- วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมของตำบล
- แผนกลยุทธ์ (Road Map) / ขั้นตอนการปฏิบัติงานในพื้นที่ ในการทำและรับรองเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ตามแนวทางของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดีในพื้นที่

- แผนงบประมาณ
- การสร้างความรู้เรื่อง หลักการเกษตรอินทรีย์ แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ ระบบการตรวจรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS)
- แนวทางพัฒนาและจัดฝึกอบรมกลุ่มเกษตรกร

1.3 การจัดประชุม / เวทีชุมชน

เพื่อให้แผนตำบลมีความสมบูรณ์ และให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงอปท. กลุ่มตำบลหรือสหกรณ์ ต้องมีการจัดประชุมหรือจัดเวทีชุมชนให้กับประชาชนภายในพื้นที่ของตน ที่มีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ หรือมีการทำเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว แต่ต้องการต่อยอดและพัฒนาการทำเกษตรของตนเอง โดยการจัดประชุมหรือเวทีชุมชนดังกล่าว ควรมีการจัดทำเป้าหมายร่วม รายละเอียดแผน งานของกลุ่ม แบ่งบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลของสมาชิกกลุ่ม เช่น พื้นที่ทั้งหมด พื้นที่แปลงที่จะเข้าร่วมพืชหลัก พืชรอง ปัจจัยการผลิต ปัญหา ข้อเสนอแนะ หรืออื่นๆ ตามที่ทาง อปท. กลุ่มตำบลหรือสหกรณ์เห็นสมควร

1.4 การจัดตั้ง/รวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ดำเนินการ

ภายหลังจากที่เกษตรกรให้ความสนใจเข้าร่วมการทำเกษตรอินทรีย์และการทำงานของระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ ดาวผ่องดีดีแล้วนั้น อปท. กลุ่มตำบลหรือสหกรณ์ จะต้องจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่คล้ายกัน หรืออยู่หมู่บ้านเดียวกัน 3 รายขึ้นไป อย่างน้อย 1 กลุ่ม โดยให้มีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้แทนรับผิดชอบดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เมื่อกลุ่มเติบโตมีสมาชิกเพิ่มขึ้น ควรขยายจัดตั้งกลุ่มใหม่เพื่อให้กลุ่มมีขนาดเหมาะสมกับกิจกรรมตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อนอย่างทั่วถึงคือประมาณ 8 คนต่อกลุ่ม

1.5 การจัดฝึกอบรมเกษตรกร เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ และขอรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส

อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ควรวางแผนและกำหนดจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรที่ได้จัดตั้งขึ้นมา เพื่อให้เข้าใจหลักการ วิธีปฏิบัติ กฎ กติกา และขั้นตอนการขอรับรองเกษตรอินทรีย์โดยการฝึกอบรมดังกล่าว อาจมี 2 หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรที่ 1 : การพัฒนาความรู้และทักษะการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีประเด็นสำคัญในหลักสูตร คือ

- หลักการและแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์

- การทำเกษตรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล
- ระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ
- การใช้แอปพลิเคชัน podd PGS ในการบันทึกข้อมูลแปลง บัญชีการผลิตและผลผลิต

การอบรมในหลักสูตรข้างต้น จะจัดฝึกอบรมให้แก่กลุ่มเกษตรกรที่ต้องการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ หรือมีการทำเกษตรอินทรีย์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยควรจัดเป็นอันดับแรกในระยะเริ่มต้นก่อนที่จะเกษตรกรจะเริ่มปรับเปลี่ยนแปลงในการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการทำเกษตรอินทรีย์ และสามารถนำไปปรับใช้กับการเกษตรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยทาง อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ อาจมีกำหนดจัดฝึกอบรมหลักสูตรที่เป็นระยะเวลา 1 วัน หรือตามที่ อปท. หรือสหกรณ์เห็นเหมาะสมควร (ตัวอย่าง : หลักสูตร 1 วัน อบรมเกษตรกรใช้เครื่องมือ podd PGS)

หลักสูตรที่ 2 : การฝึกปฏิบัติในระยะเริ่มต้น อปท. ควรส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมการตรวจประเมิน เพื่อรับรองเกษตรอินทรีย์ด้วยพีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ มีประเด็นสำคัญในหลักสูตร คือ

- หลักการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
- หลักและวิธีการตรวจรับรองคุณภาพการผลิตตามระบบสากลต่างๆ
- การเตรียมตัวก่อนลงตรวจประเมินแปลง เช่น การศึกษาทำความเข้าใจแบบฟอร์มตรวจประเมินเพื่อรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) ก่อนลงตรวจประเมินแปลงวิธีปฏิบัติตัวขณะลงตรวจประเมินแปลง เป็นต้น
- หลักการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
- หลักและวิธีการตรวจรับรองคุณภาพการผลิตตามระบบสากลต่างๆ
- การเตรียมตัวก่อนลงตรวจประเมินแปลง เช่น การศึกษาทำความเข้าใจแบบฟอร์มตรวจประเมินเพื่อรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) ก่อนลงตรวจประเมินแปลงวิธีปฏิบัติตัวขณะลงตรวจประเมินแปลง เป็นต้น
- การปฏิบัติตัวขณะลงตรวจประเมินแปลง เช่น การสัมภาษณ์เกษตรกรเจ้าของแปลง การลงตรวจแปลงการสังเกตสภาพแวดล้อมบริเวณแปลงเกษตรอินทรีย์ การประเมินแนวกันชน เป็นต้น

- การสะท้อนข้อมูลให้เกษตรกรหลังลงตรวจประเมินแปลง เช่น การชี้แจงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในแปลงเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งแนะนำแนวทางแก้ไขให้เกษตรกรทราบ ภายหลังจากตรวจประเมินแปลง
- การใช้งานเครื่องมือดิจิทัล podd PGS ในการตรวจประเมินเพื่อรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)
- การสรุปผลการตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ จะมีทั้งหมด 3 แนวทาง คือ
 1. ผ่าน
 2. ผ่านแบบมีเงื่อนไข
 3. ไม่ผ่าน

หลักสูตรนี้ ควรจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่อปท. , กลุ่มตำบล , สหกรณ์, เกษตรกร หรือบุคคลที่ทาง อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ได้คัดเลือกมาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจรับรอง อปท. อาจจัดขึ้นเอง ร่วมกับเครือข่ายของตำบล หรือส่งบุคลากรของตนเข้าอบรมกับเครือข่ายฯ โดยจะมีบทบาทในการลงตรวจประเมินแนวปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ในแปลงเกษตรของสมาชิกในกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการรับรองเบื้องต้น ตลอดจนให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่มในการให้การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ โดยคณะกรรมการกลุ่มจะใช้ผลการตรวจรับรองนี้เป็นข้อมูลในการพิจารณาให้การรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรต่อไป หลักสูตรนี้ใช้เวลาจัดฝึกอบรม 3 วัน หรือตามที่ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์เห็นสมควร (ตัวอย่าง : กำหนดการฝึกอบรมผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี)

2) การดำเนินระบบ การตรวจประเมินคุณภาพ และรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ ตามแนวทางของเครือข่ายฯดาวผ่องดีดี

- 2.1 องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร ทำหน้าที่คัดเลือกและสร้างบุคคล สำหรับเป็นผู้ตรวจประเมินคุณภาพเพื่อรับรองแปลงของเกษตรกรในตำบลและเครือข่ายฯ
- 2.2 องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินคุณภาพแปลง โดยเลือกจากบัญชีของเครือข่าย ประกอบด้วยกรรมการอย่างน้อย 3 คน (1) ผู้ตรวจฯอาวุโส เป็นหัวหน้าคณะกรรมการ (2) ผู้ตรวจฯ (3) ผู้ตรวจฯฝึกหัดหรือคณะทำงานของนายกฯ ที่มีความรู้เกษตรอินทรีย์ เพื่อทำหน้าที่ตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ (ทั้งนี้ตามหลักการระบบมาตรฐานของตำบลนี้ จะมีความน่าเชื่อถือสูงยิ่งขึ้น

และยั่งยืน ถ้าผู้บริโภค คู่ค้า หรือคนอื่นสนใจติดตามและขอดูระบบ แม้กระทั่งการร้องเรียน ก็จะส่งผลดีต่อความเข้มแข็งของระบบในระยะยาว อปท.จึงควรคำนึงถึงการดึงภาคส่วนนี้ เข้ามาร่วมสังเกตการณ์ในกระบวนการตรวจแปลงของคณะกรรมการ)

จากนั้น นายกฯ หรือประธานกลุ่มลงนามอนุมัติออกใบรับรองแก่เกษตรกรผู้ขอรับการตรวจประเมิน หลังจากที่เราช่วยโดยคณะทบทวนยืนยันความถูกต้องของการรับรองฯ แล้ว โดยคณะทำงานของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินระบบตรวจรับรองฯ ควรมีความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ดูรายละเอียดในเอกสารคู่มือมาตรฐานและแนวปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี)

- 2.3 ในการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจประเมินคุณภาพแปลงแต่ละครั้ง อปท. หรือกลุ่มตำบล ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมตรวจประเมินคุณภาพแปลงผลผลิตจากผู้บริโภคและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ด้วย โดยการจัดการให้ร่วมตรวจประเมินแปลงด้วย จะทำให้ระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของตำบลมีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน
- 2.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เป็นผู้เก็บรวบรวมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการรับรองที่เป็นปัจจุบันจากเกษตรกรและเป็นผู้รับคำร้องขอต่ออายุการรับรอง เมื่อเกษตรกรมีความประสงค์จะต่ออายุการรับรอง ก่อนใบรับรองหมดอายุ 5 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน ทั้งนี้โดยอาศัยแบบฟอร์มการต่ออายุการรับรอง (podd STAR Automat)
- 2.5 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เป็นผู้พิจารณาออกใบรับรองใหม่ให้แก่เกษตรกร ในกรณีที่ใบรับรองเกิดการชำรุดหรือเสียหาย โดยให้เกษตรกรนำใบรับรองที่ชำรุดหรือหลักฐานการแจ้งความเอกสารสูญหายมาเป็นหลักฐานยืนยันเพื่อขอออกใบรับรองใหม่ โดยใบรับรองจะมีอายุเท่าใบรับรองฉบับเดิมที่เหลืออยู่และเทียบเท่าใบรับรองฉบับเดิม และมีค่าธรรมเนียมตามที่กลุ่มตำบลกำหนด
- 2.6 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เป็นผู้รับสมัครเกษตรกรในพื้นที่ที่ต้องการเข้าร่วมการทำเกษตรอินทรีย์และการรับรองเกษตรอินทรีย์ของเครือข่าย โดยสมัครผ่านหัวหน้ากลุ่มและแบบฟอร์มการกรอกลงนามปฏิญญาเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกร ใน podd STAR Automat
- 2.7 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ รับพิจารณาเกษตรกร

หลังจากที่หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นของเกษตรกร ก่อนอนุมัติให้ชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน podd PGS ซึ่งการตรวจรับรองแรกเข้าจะเป็นการดำเนินงานของ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ก่อนที่จะจัดสรรให้ผู้ตรวจประเมินตรวจรับรองแรกเข้า พิจารณาดังนี้

2.7.1. เอกสารลงทะเบียนที่แสดงคำปฏิญาณตนของเกษตรกร

2.7.2 แยกประเภทเกษตรกรเป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ และมีใบรับรองจากระบบอื่นที่เชื่อถือได้ อยู่แล้ว มีการยื่นขอรับการรับรองในระยะเวลา 1-3 เดือนขึ้นไป หลังจากยื่นเอกสาร (อปท. กลุ่มตำบลหรือสหกรณ์ จะต้องส่งเรื่องเข้าเครือข่ายฯ เพื่อพิจารณาดำเนินกระบวนการตามขั้นตอนเพื่อออกใบรับรองของเครือข่าย)

กรณีที่ 2 เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ แต่ไม่เคยได้ใบรับรอง จะต้องเข้ากระบวนการรับรองตามปกติ

กรณีที่ 3 เกษตรกรไม่เคยทำเกษตรอินทรีย์ จะต้องทำขั้นตอนขอรับรองตามปกติ โดยมีระยะปรับเปลี่ยนแปลง 1 ปี จึงจะได้รับการรับรอง

2.8 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ภายในของ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ จำนวน 1-2 คน เพื่อกำกับ ติดตามการตรวจรับรองและการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล podd PGS ผ่านการใช้งานแผงตรวจติดตามระบบงานผ่อดีดี พีจีเอส (PGS) / Dashboard

2.9 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ร่วมกำหนดตารางการตรวจประเมินแปลงเกษตรอินทรีย์ประจำปีของตำบล และทำการตรวจแปลงที่เกษตรกรยื่นขอ (แบบฟอร์มการตรวจรับรองฯ) โดยคณะผู้ตรวจรับรอง และทำการนัดหมายเกษตรกรเพื่อลงตรวจแปลง ซึ่งระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ ดาวผ่อดีดี มี 5 ประเภท ดังนี้

2.9.1 การตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อน (Peer Review)

- ในปีตั้งต้นควรมีกิจกรรมทุก 2 เดือน เมื่อระบบตั้งมั่นดีแล้ว จึงค่อยลดลง ผ่านหัวหน้ากลุ่มแต่อย่างน้อยต้องมีการตรวจ 3 ครั้งต่อปี โดยไม่มีการแจ้งเกษตรกรให้ทราบล่วงหน้า
- เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- รูปแบบการตรวจจะเป็นการให้คำแนะนำ หรือการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนา
- เป็นระบบควบคุมภาพที่สำคัญของพีจีเอส

2.9.2 การตรวจรับรองฯแรกเข้า (Initial Audit) เป็นการตรวจลำดับแรกที่สำคัญมาก เพื่อกระบวนการรับรองของเกษตรกรเพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะตรวจอย่างละเอียดในทุกข้อกำหนดของการปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์

2.9.3 การตรวจติดตาม (Surveillance Audit) เป็นการตรวจประเมินแปลงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่ม เพื่อติดตามและควบคุมการปฏิบัติและกิจกรรมในแปลงให้เป็นไปตามการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐาน โดยใช้แบบฟอร์มเดียวกันกับการตรวจรับรอง ซึ่งจะมีการตรวจปีละ 1 ครั้ง และต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า

2.9.4 การตรวจต่ออายุ (Recertification Audit) เป็นการตรวจประเมินเพื่อการต่ออายุการรับรองเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีอายุ 3 ปี โดยตรวจประเมินอย่างละเอียดในทุกข้อกำหนด ซึ่งจะดำเนินการตรวจก่อนใบรับรองหมดอายุ 6 เดือน

2.9.5 การตรวจเพิ่มเติม (Special Audit) เป็นการตรวจนอกเหนือจากการตรวจรับรองหรือการตรวจติดตาม ซึ่งอาจกำหนดขึ้นจากเหตุผลและความจำเป็นบางประการ เช่น เกษตรกรสมัครขอรับการรับรองแปลงเพิ่มเติม หรือมีเงื่อนไขการรับรองประจำปี เกิดการร้องเรียนจากผู้อื่น มีข้อสงสัยหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับการผลิตของเกษตรกร เป็นต้น โดยการตรวจเพิ่มเติมนี้ คณะผู้ตรวจไม่จำเป็นต้องแจ้งเกษตรกรให้ทราบล่วงหน้า

3) การสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์

3.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ร่วมสนับสนุนหรือเป็นพี่เลี้ยงในการเริ่มต้น ทำเกษตรอินทรีย์และพัฒนาระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ในตำบล ร่วมกับเครือข่ายฯ รวมทั้งการจัดทำโครงการต่างๆ ของกลุ่มเกษตร เช่น การจัดโครงการฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำและรับรองเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

3.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ร่วมสร้างตลาดทางเลือกให้กับ

ผู้บริโภค โดยสนับสนุนให้เกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายในตลาดสีเขียว (Green Market) ประจำสัปดาห์ หรือประจำเดือน ที่หน่วยราชการได้จัดตลาดขึ้นตามโอกาสและเทศกาลต่างๆ เพื่อขายสินค้าให้กับผู้บริโภคและกลุ่มสมาชิกโดยตรง รวมทั้งเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางการตลาดด้วยวิธีการอื่นๆ ให้กับผลผลิตอินทรีย์

- 3.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มสหกรณ์ เข้าสู่ระบบการค้าที่เป็นธรรม และส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม โดยผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่าย กลุ่มเกษตรกรหรือ สหกรณ์) สามารถขายสินค้าได้ในราคาที่มิกำไร ในขณะที่บริโภคสามารถซื้อสินค้าที่มีคุณภาพดีได้ในราคาที่เหมาะสม ซึ่งแนวปฏิบัติของการค้าที่เป็นธรรม มีดังต่อไปนี้

3.3.1 คน : ให้ความเท่าเทียมกันกับทุกๆ คน โดยไม่เลือกปฏิบัติทางเพศ ศาสนา ผิวสี ชาติพันธุ์ อายุ ฯลฯ ในการจ้างงาน และการจ่ายค่าตอบแทน

3.3.2 สุขภาพ : จัดสภาพแวดล้อมของการทำงานที่มีความปลอดภัยต่อพนักงานและคนงาน

3.3.3 สิ่งแวดล้อม : การผลิตและการดำเนินการต่างๆ ขององค์กร ต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการวางแผนการใช้พลังงานและทรัพยากรต่างๆ อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ

3.3.4 ขบวนการ : การเผยแพร่ ตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องการค้าที่เป็นธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้บริโภคเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและผลกระทบต่อผู้ผลิตสิ่งแวดล้อม

- 3.4 การประสานและเชื่อมโยงหน่วยงานเอกชนหรือองค์กรต่างๆ โดยการนำสินค้าสู่ผู้บริโภคผ่านคนกลางหรือผู้ค้าส่ง โดยที่คนกลางมีอำนาจกำหนดราคาซื้อจากผู้ผลิต (กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์) และกำหนดราคาต่อกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภค โดยราคาต้องเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย เพื่อขยายโอกาสเติบโตทางการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ ไปยังตลาดสินค้าที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าส่ง ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น

- 3.5 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มสหกรณ์มีช่องทางการนำสินค้าไปสู่กลุ่มผู้บริโภคได้โดยตรง โดยใช้ช่องทางผ่านการขายหน้าร้าน การตั้งแผงลอย หรือขายผ่านสื่อออนไลน์ของกลุ่มตนเอง เช่น การสนับสนุนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในอปท. เปิดร้านค้าชุมชน เพื่อขายผลผลิตทางการเกษตร หรือ

สินค้าจากวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มชาวบ้าน เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชน

3.6 สนับสนุนวัสดุและงบประมาณทางการเกษตร ตามความต้องการของเกษตรกร เช่น การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชให้แก่เกษตรกรในกลุ่ม เป็นต้น

4) การติดตามผลการดำเนินงาน และรับรองเกษตรกรอินทรีย์ของตำบลผ่านแผงตรวจติดตามระบบงานผ่องดีดี พีจีเอส (PGS) /Dashboard

อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ สามารถติดตามข้อมูลของเกษตรกรและผลผลิตอินทรีย์ได้ผ่านทางแผงตรวจติดตามระบบงานผ่องดีดี พีจีเอส หรือ Dashboard (<https://farmer.cmonehealth.org>) ที่มีเจ้าหน้าที่ อปท. หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์กำกับดูแลได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยจะมีข้อมูลที่สำคัญแสดงอยู่อย่างละเอียด ดังนี้

4.1 รายชื่อเกษตรกรในพื้นที่ จะแสดงรายละเอียดข้อมูลส่วนตัวของเกษตรกร ดังนี้

- ชื่อ-นามสกุล / ที่อยู่ / เบอร์โทรศัพท์
- วัน/เดือน/ปีเกิด
- เพศ
- สถานะสมรส / จำนวนบุตร
- ตำแหน่งที่ตั้งแปลง

4.2 แปลงปลูก จะแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลแปลง ดังนี้

- ข้อมูลแปลงปลูก : ชื่อแปลง ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ การจัดการ ลักษณะพื้นที่ พืชที่ปลูกในแปลงชนิดแปลง ชนิดอินโด แหล่งน้ำที่ใช้ทำเกษตรแปลงนี้ ประเภทของกรรมสิทธิ์ กายภาพของแปลง
- พืชที่ปลูก : ประเภทของพืช ชนิดพืช วันที่ปลูก วันที่คาดว่าจะเก็บเกี่ยว ปริมาณที่คาดว่าจะได้ปริมาณที่ผลิตได้จริง ปริมาณที่ขายให้กลุ่ม
- ปัจจัยการผลิต : วันที่ใช้ ปัจจัยที่ใช้ (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย น้ำหมัก หรือสารชีวภัณฑ์ที่เกษตรกรใช้ในแปลง) แหล่งที่มา รายจ่ายต่อไร่

4.3 ข้อมูลการตรวจรับรองแปลงอินทรีย์ มีรายละเอียด ดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปของการตรวจรับรอง (ผู้ตรวจ,วันที่ตรวจ)
- เอกสารฟาร์มที่เกษตรกรบันทึก
- เงื่อนไขการรับรองและสภาพนิเวศฟาร์ม

- การปรับปรุงดินและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
- การจัดการศัตรูพืช
- ปัจจัยการผลิตอื่นๆ และความเสี่ยงในการปนเปื้อน
- แผนการเก็บเกี่ยวและการจัดการผลิตผล
- สรุปผลการตรวจ

4.4 ตารางคาดการณ์ผลผลิต จะแสดงรายละเอียด วัน/เดือน/ปี ที่ผลผลิตที่เกษตรกรปลูกจะออกสู่ท้องตลาด ทำให้สามารถนำข้อมูลไปใช้วางแผนการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายผลผลิตได้อย่างเหมาะสม

4.5 ใบรับรองแปลงอินทรีย์

อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ สามารถใช้ข้อมูลและรายละเอียดทั้งหมด ในการจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกร ที่มีแปลงอินทรีย์ในพื้นที่ได้ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ รวมถึงวางแผนการตลาดและการจัดจำหน่ายผลผลิตตามฤดูกาลต่อไป

ขั้นตอนดำเนินระบบที่สำคัญ พร้อมเครื่องมือดิจิทัลช่วยจัดการ
สำหรับ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์

ลำดับที่	วิธีการดำเนินระบบฯ	เครื่องมือที่ใช้
1	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ สมัครเข้าร่วมเครือข่ายฯ กับสำนักจัดการเครือข่ายฯ	-แบบฟอร์มสมัครเข้าร่วมเครือข่ายฯ สำหรับอปท. (podd Star Automat)
2	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ร่วมตกลงบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเครือข่ายฯ (MOU) ร่วมกับพ่อค้าดีดีกลาง	-บันทึกข้อตกลงความร่วมมือเครือข่าย (MOU)
3	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ จัดประชุมหรือจัดเวทีชุมชนให้กับประชาชนภายในพื้นที่ของตน	-แบบสอบถามข้อมูลเกษตรกร -แนวประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group)
4	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เปิดรับสมัครเกษตรกร และจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นมาอย่างน้อย 1 กลุ่ม	-แบบฟอร์มลงนามปฎิญญาเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์พีจีเอส (podd Star Automat)
5	กลุ่มเกษตรกร อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ จัดพิธีปฎิญาณตนของสมาชิก และชี้แจงกฎ กติกาของตำบล ตามข้อกำหนด ข้อควรปฏิบัติของเครือข่ายฯ และร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม	-ข้อกำหนด กฎ กติกา และบทลงโทษ เพื่อควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิตของกลุ่มตำบล -คู่มือเกษตรกร -คู่มือกลุ่มเกษตรกร -คู่มือมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ podd PGS
6	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ วางแผนและกำหนดวิสัยทัศน์ , เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของตำบล ผ่านกระบวนการเวทีชุมชนหรือประชาคม	-แบบฟอร์มข้อมูลเกษตรกร

ลำดับที่	วิธีการดำเนินระบบฯ	เครื่องมือที่ใช้
7	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ตาม หลักสูตรที่ 1 : การพัฒนาความรู้และทักษะการทำเกษตรอินทรีย์ โดยประสานงานกับพ่อค้าดีดีกลางในการจัดฝึกอบรม	-หลักสูตรที่ 1: การพัฒนาความรู้และทักษะการทำเกษตรอินทรีย์ -แอปพลิเคชัน podd PGS
8	เกษตรกรในกลุ่มเริ่มการบันทึกข้อมูลการผลิต ภายใต้การติดตามช่วยเหลือของหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของอปท.	-แอปพลิเคชัน podd PGS
9	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ คัดเลือกเจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่มีความพร้อม 2-4 คน เพื่อส่งเข้าอบรมเป็นผู้ตรวจ , จัดอบรมการดำเนินระบบรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่าย ในหลักสูตรที่ 2 : การฝึกปฏิบัติการตรวจประเมินเพื่อรับรองเกษตรอินทรีย์ด้วยพีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวพ่อค้าดีดี	-หลักสูตรที่ 2: การฝึกปฏิบัติการตรวจประเมินเพื่อรับรองเกษตรอินทรีย์ด้วยพีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวพ่อค้าดีดี -แอปพลิเคชัน podd PGS
10	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับรองแปลงเพื่อทำหน้าที่ตรวจรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์	-ประกาศของเครือข่ายฯ -คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับรอง
11	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เริ่มตรวจแรกเข้าให้กับเกษตรกรในกลุ่ม	-เอกสารลงทะเบียนที่แสดงคำปฏิญาณ -ข้อมูลการตรวจบันทึกใน podd PGS
12	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ เสนออนุมัติไปรับรองให้แก่เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว และมีไปรับรองจากระบบอื่นที่ผ่านการตรวจประเมินตามระบบของเครือข่ายฯ	-สรุปผลการตรวจรับรองแรกเข้า -แบบฟอร์มการออกใบรับรอง (podd Star Automat)
13	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ร่วมตรวจรับรอง (Initial Audit) เมื่อพ้นระยะปรับเปลี่ยนแปลง 1 ปีสำหรับ - เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ แต่ไม่เคยได้ใบรับรอง	-แอปพลิเคชัน podd PGS -บัญชีผู้ตรวจประเมินของเครือข่าย

ลำดับที่	วิธีการดำเนินระบบฯ	เครื่องมือที่ใช้
	- เกษตรกรไม่เคยทำเกษตรอินทรีย์	-ฟอร์มประกาศแต่งตั้งผู้ตรวจของอปท.
14	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ อนุมัติใบรับรองให้แก่ผู้ผ่านการตรวจประเมิน แล้วส่งเรื่องให้เครือข่ายฯ	-แบบฟอร์มการออกใบรับรอง (podd Star Automat)
15	คณะทบทวนของเครือข่ายฯ ยืนยันความเห็นชอบ แล้วประธานเครือข่ายร่วมกับสำนักจัดการเครือข่ายฯ ออกใบรับรอง	-แบบฟอร์มการออกใบรับรอง (podd Star Automat)
16	อปท. อนุมัติและออกใบรับรองพร้อมแจ้งสมาชิก	-แบบฟอร์มการออกใบรับรอง (podd Star Automat)
17	ระหว่างปีที่กลุ่มเกษตรกรมีการทำเกษตรอินทรีย์ ทาง อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ กำกับดูแลกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ของตน ตามรายละเอียดในหมวดบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยฯ	-คู่มือ อปท. กลุ่มตำบลหรือสหกรณ์ การดำเนินระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) เครือข่ายฯดาวฝ่อดีดี
18	อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ร่วมสนับสนุนหรือเป็นพี่เลี้ยง ในการทำเกษตรอินทรีย์และพัฒนาระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยฯ	-คู่มือ อปท. กลุ่มตำบลหรือสหกรณ์ การดำเนินระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) เครือข่ายฯดาวฝ่อดีดี
19	ในช่วงระหว่างที่มีการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ต้องจัดให้มีการตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อน (Peer Review) อย่างน้อย 3 ครั้งต่อปี	-แอปพลิเคชัน podd PGS -แบบฟอร์มการตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อน (podd Star Automat)
20	จัดการตรวจติดตาม (Surveillance Audit) ปีละ 1 ครั้ง	-แอปพลิเคชัน podd PGS -แผนปฏิบัติการประจำปีของตำบล
21	เมื่อกลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการตรวจตั้งข้างต้นและมีการทำเกษตรอินทรีย์ครบ 3 ปี หรือใบรับรองหมดอายุ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ต้องจัดให้มีการตรวจต่ออายุ (Recertification Audit) ให้กับเกษตรกรในกลุ่ม	-แอปพลิเคชัน podd PGS -แบบฟอร์มการตรวจต่ออายุ (podd Star Automat)

ลำดับที่	วิธีการดำเนินระบบฯ	เครื่องมือที่ใช้
22	ในกรณีที่เกษตรกรสมัครขอรับการรับรองแปลงเพิ่มเติม หรือมีเงื่อนไขการรับรองประจำปี พร้อมข้อร้องเรียนจากผู้อื่น มีข้อสงสัยหรือความเสี่ยงเกี่ยวกับการผลิตของเกษตรกร อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์ ต้องจัดให้มีการตรวจเพิ่มเติม (Special Audit)	-แอปพลิเคชัน podd PGS -แบบฟอร์มการตรวจเพิ่มเติม (podd Star Automat)

ภาคผนวก

วิสัยทัศน์ ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี

วิสัยทัศน์

เครือข่ายระบบอาหารปลอดภัยเติบโตมั่นคง
มุ่งสร้างสุขภาวะให้ชุมชนท้องถิ่น

เครือข่าย	หมายถึง เครือข่ายชุมชน อปท. เกษตรกร นักท่องเที่ยว ตลาดและร้านค้า นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง นักสื่อสารมวลชน ผู้แทนจำหน่าย
อาหารปลอดภัย	หมายถึง อาหารที่ผ่านเกณฑ์การตรวจประเมิน รับรองแบบมีส่วนร่วมโดยระบบ ดาวผ่องดีดี
สุขภาวะ	หมายถึง การมีความสุขทางการบริโภคอาหารและผลิตผลทางการเกษตรที่ ปลอดภัย การได้อยู่ในธรรมชาติแวดล้อมสังคมและเศรษฐกิจที่ดี

เป้าประสงค์ของเครือข่าย

เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2563 เครือข่ายอปท. ตกลงประสานความร่วมมือเพื่อให้ ประชาชนใน
ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้บริโภคผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัย ตามมาตรฐานสากลมีบริการ
ประทับใจ ผ่านระบบประกันคุณภาพ รับรองอาหารปลอดภัย ที่ผู้บริโภคและชุมชนมีส่วนร่วม
ตรวจสอบย้อนกลับได้ด้วยระบบดิจิทัลดาวผ่องดีดี โดยเครือข่ายอปท. เชื่อมโยงระบบเกษตรชุมชนกับ
ร้านอาหารที่ได้มาตรฐานสุขาภิบาลอาหารและใช้วัตถุดิบปลอดภัย ทำให้ผลผลิตคุณภาพของชุมชน
มีคุณค่าและราคาสูงขึ้น

บทนิยามและอักษรย่อสำหรับการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ สำหรับ อปท. กลุ่มตำบล หรือสหกรณ์

ระบบรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส หรือ Participatory Guarantee Systems (PGS) หมายถึง ระบบการรับรองคุณภาพเกษตรอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการรับประกันคุณภาพในท้องถิ่น โดยการรับรองเกษตรกรผู้ผลิตขึ้นอยู่กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความไว้วางใจ สังคมเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนความรู้

เครื่องมือ podd PGS หมายถึง เครื่องมือดิจิทัล ที่ช่วยเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรปฏิบัติเพื่อขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยเครื่องมือช่วยจัดบันทึกการผลิต จัดเก็บข้อมูลและประมวลผลอัตโนมัติ เพื่อการใช้ข้อมูลในการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) เครื่องมือนี้ถูกออกแบบสำหรับผู้สนใจทั่วไป โดยไม่จำกัดว่าผู้ใช้จะต้องเป็นสมาชิกเครือข่ายฯ ดาวพ่อดีดีเท่านั้น

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรสมาชิก ผู้ที่มีความประสงค์ต้องการเข้าร่วมเพื่อขอรับการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายฯ ดาวพ่อดีดี

กลุ่มเกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และไม่ควรมากเกิน 10 คน โดยจะมีหัวหน้ากลุ่มและกลุ่มขึ้นกับกลุ่มตำบล

กลุ่มตำบล หมายถึง กลุ่มเกษตรกรกลุ่มย่อยที่รวมกันเป็นหนึ่งกลุ่มระดับตำบล เช่น วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์ตำบล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกเครือข่ายฯ ดาวพ่อดีดี สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

ผู้ตรวจรับรองอาวุโส หมายถึง ผู้ตรวจประเมินคุณภาพการปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์ ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และได้รับการแต่งตั้งขึ้นบัญชีจากเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวพ่อดีดี

ผู้ตรวจรับรอง หมายถึง ผู้ตรวจประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของเครือข่ายฯ ดาวพ่อดีดี โดยเป็นบุคคลที่เข้าร่วมฝึกอบรมการเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวพ่อดีดี และผ่านการฝึกหัดการตรวจประเมิน ตามคุณสมบัติที่กำหนด

ผู้ตรวจฝึกหัด หมายถึง ผู้ตรวจที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS) ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดี

คณะกรรมการเครือข่ายฯ หมายถึง คณะกรรมการเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดี ที่มีประกาศแต่งตั้งตามระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายฯดาวผ่องดีที่เริ่มจัดตั้งขึ้น ตามมติที่ประชุมการประชุมเครือข่าย อปท.อาหารปลอดภัย “ดาวผ่องดี” กลุ่มผลิตพืช

คณะทบทวน หมายถึง คณะกรรมการที่กรรมการเครือข่ายฯ แต่งตั้งจากบัญชีผู้ตรวจอาวุโส เพื่อ ทวนสอบการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยมีคุณสมบัติและหน้าที่ตามที่กำหนด และมีประกาศ แต่งตั้ง

คณะกรรมการกลุ่ม หมายถึง คณะกรรมการในกลุ่มตำบล หรือ อปท. ที่กลุ่มตำบลตั้งขึ้นเพื่อดำเนิน ระบบประกันคุณภาพอาหารปลอดภัยของเครือข่ายฯดาวผ่องดี ระบบประกันคุณภาพอาหาร ปลอดภัยของเครือข่ายฯดาวผ่องดี ครอบคลุมห่วงโซ่การผลิตอาหาร ตั้งแต่ ไร่นา สวนหรือฟาร์ม ตลอดจนถึงร้านอาหาร

การตรวจรับรองแรกเข้า (Initial Audit) หมายถึง การตรวจประเมินเพื่อการรับรองเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการตรวจประเมินเพื่อการรับรองครั้งแรก โดยจะตรวจอย่างละเอียดในทุกข้อกำหนดของการ ปฏิบัติทางเกษตรอินทรีย์

การรับรอง (Certification) หมายถึง การรับรองเกษตรอินทรีย์

ให้การรับรอง (Granting Certification) หมายถึง การให้การรับรองเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรที่ยื่น ขอรับรองแปลงอินทรีย์

คงไว้ซึ่งการรับรอง (Maintaining Certification) หมายถึง การให้คงไว้ซึ่งการรับรองเกษตรอินทรีย์ แก่เกษตรกรที่ได้รับการรับรอง และยังคงอยู่ระหว่างอายุการรับรอง

ต่ออายุการรับรอง (Recertification) หมายถึง การต่ออายุการรับรองเกษตรอินทรีย์ แก่เกษตรกรที่ ยื่นขอต่ออายุการรับรอง โดยใบรับรองมีอายุ 3 ปี

พักใช้การรับรอง (Suspending Certification) หมายถึง การพักใช้การรับรองเกษตรอินทรีย์

เพิกถอนการรับรอง (Withdrawing Certification) หมายถึง การเพิกถอนการรับรองเกษตรอินทรีย์

ยกเลิกการรับรอง (Cancelling Certification) หมายถึง การยกเลิกการรับรองเกษตรอินทรีย์

การตรวจติดตาม (Surveillance Audit) หมายถึง การตรวจประเมินแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองปีละ 1 ครั้ง ตามระบบของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี เพื่อติดตามมาตรฐานการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองอย่างต่อเนื่อง โดยจะตรวจอย่างละเอียดทุกข้อกำหนดของมาตรฐาน

การตรวจต่ออายุ (Recertification Audit) หมายถึง การตรวจประเมินเพื่อการต่ออายุการรับรองเกษตรอินทรีย์ โดยตรวจประเมินอย่างละเอียดในทุกข้อกำหนด ซึ่งจะดำเนินการตรวจก่อนใบรับรองหมดอายุ

การตรวจเพิ่มเติม (Special Audit) หมายถึง การตรวจนอกเหนือจากการตรวจรับรองหรือการตรวจติดตาม ซึ่งอาจกำหนดขึ้นจากเหตุผลหรือความจำเป็นของสถานการณ์

ข้อบกพร่อง (Nonconformity) หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรผู้ขอรับรองเกษตรอินทรีย์ ยังไม่ได้จัดทำระบบ หรือจัดทำระบบไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐาน หรือจัดทำระบบแล้วแต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติ หรือนำไปปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง

ข้อบกพร่องไม่รุนแรง (Minor Nonconformity) หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ในบางส่วน ไม่มีผลร้ายแรงต่อระบบการผลิต

ข้อบกพร่องรุนแรง (Major Nonconformity) หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์และส่งผลร้ายแรงต่อระบบการผลิต

ข้อสังเกต (Recommendation) หมายถึง สิ่งที่ไม่ถือเป็นข้อบกพร่อง แต่หากปล่อยไว้หรือละเลยอาจนำไปสู่ข้อบกพร่องได้

หนังสือสำคัญรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (podd PGS Certificate) หมายถึง ใบรับรองที่เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี ออกให้แก่เกษตรกรที่ผ่านการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS

ใบประกาศนียบัตรผู้ตรวจรับรอง (Training Certificate) หมายถึง ใบประกาศนียบัตรที่เครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี ออกให้แก่ผู้ตรวจรับรองที่ผ่านการฝึกอบรมการเป็นผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี

ระยะการปรับเปลี่ยน หมายถึง ช่วงเวลานับจากเริ่มต้นผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ตามข้อกำหนดในมาตรฐาน จนถึงได้รับการรับรองผลผลิตและผลิตภัณฑ์ว่าเป็นเกษตรอินทรีย์

แนวกันชน หมายถึง แนวเขตที่ใช้กันบริเวณการผลิต ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีขึ้นเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากบริเวณข้างเคียง

การปลูกพืชหมุนเวียน หมายถึง การปลูกพืชต่างชนิดสลับกันบนพื้นที่เดียวกัน เพื่อลดปริมาณการระบาดของศัตรูพืช หรือ ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์และเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน

ตัวอย่าง : หลักสูตร 1 วัน : อบรมเกษตรกรใช้เครื่องมือ podd PGS

1. ชื่อโครงการ :

โครงการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล podd PGS กลุ่มผลิตพืชผัก

2. หลักการและเหตุผล : ของอปท

ปัจจุบันการทำเกษตรอินทรีย์ หรือการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศได้รับความแพร่หลายไปในหลายพื้นที่ เกษตรกรในชุมชนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรในรูปแบบเดิมที่ใช้สารเคมี มาเป็นการทำเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจหน้าที่พัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้ก้าวหน้า จึงเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ให้เข้มแข็ง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวพ่อดีได้มีการนำเครื่องมือดิจิทัลเข้ามาช่วยเกษตรกรและกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่อปท. โดยดำเนินการตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) หรือเรียกว่า podd PGS ซึ่งมีส่วนช่วยเกษตรกรในการบันทึกการผลิต จัดเก็บข้อมูลและประมวลผลอัตโนมัติ จึงได้จัดโครงการฝึกอบรมนี้ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ให้เข้มแข็ง และถ่ายทอดความรู้และทักษะการใช้งานเครื่องมือ podd PGS ให้แก่เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ รวมถึง อปท.พันธมิตร หรือที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยผู้เข้าอบรมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ 1-2 คน และ เกษตรกร 2-3 คน

3. วัตถุประสงค์ :

เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ โดยการใช้เครื่องมือดิจิทัล podd PGS แก่ผู้ใช้งานระบบ ให้สามารถใช้งานได้ถูกต้องและเต็มประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน อปท. และอปท.พันธมิตร หรือที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน

4. เป้าหมาย :

เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน และ อปท. รวมถึงอปท.พันธมิตร หรือที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัล podd PGS ช่วยในการทำเกษตรและการผลิต รวมถึงการใช้ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเพื่อวางแผนการตลาด

5. กลุ่มเป้าหมาย :

5.1 เกษตรกร สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน และ อปท. จำนวน 50 คน

5.2 อปท.พันธมิตร หรือที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยผู้เข้าอบรมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ 1-2 คน และ เกษตรกร 2-3 คน

6. วิธีการดำเนินงาน :

6.1 ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้เครือข่าย อปท. อาหารปลอดภัย “ดาวผ่องดีดี” กลุ่มผลผลิตพืชผัก

6.2 จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล podd PGS

6.3 ระยะเวลาในการอบรม 1 วัน ผู้เข้าอบรม อปท. ละ 50 คน

7. ระยะเวลาดำเนินการ :

16 พฤศจิกายน 2563

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ :

ผู้นำเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ อปท. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และมีการใช้เครื่องมือดิจิทัล podd PGS อย่างแพร่หลายและมีประสิทธิภาพ

9. การประเมินผลโครงการ :

9.1 การทดสอบการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล podd PGS

9.2 ประเมินความพึงพอใจการฝึกอบรมการใช้งานระบบฯ

9.3 ระบบติดตามหลังการฝึกอบรมโดยผ่านระบบแดชบอร์ด และการกระตุ้น/เตือน/ให้

คำแนะนำ

10. กำหนดการหลักสูตร 1 วัน : อบรมเกษตรกรกรใช้เครื่องมือ podd PGS

เวลา	กิจกรรม
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน พร้อมรับประทานอาหารว่าง
09.00 – 09.30 น.	แนะนำหลักการแนวคิด โครงสร้างความสำคัญของระบบงานพ่อดีดี และแนวคิดสุขภาพหนึ่งเดียว
09.30 – 10.00 น.	การทำเกษตรตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม PGS และเครื่องมือดิจิทัล podd PGS
10.00 - 11.00 น.	เรียนรู้การใช้งานเครื่องมือดิจิทัล podd PGS (แอปพลิเคชัน) รวมถึงเทคนิคเพื่อให้ใช้งานได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ
11.00 – 11.30 น.	การใช้งานแผงตรวจติดตามระบบงานพ่อดีดี (Dashboard)
11.30 – 12.00 น.	สรุปบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลระบบ ตอบข้อซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปิดการฝึกอบรม
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน

**ตัวอย่าง : ตารางฝึกอบรมผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS
ของเครือข่ายอปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี**

กำหนดการหลักสูตร 3 วัน : ตารางฝึกอบรมผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ PGS ของเครือข่ายอปท.

อาหารปลอดภัยดาวผ่องดีดี

เวลา	กิจกรรม
16 ธันวาคม 2563	
08.00-08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30-09.00 น.	ทำแบบทดสอบ Pretest
09.00-09.20 น.	กล่าวเปิดงานและแนะนำเครือข่าย อปท. เครือข่ายอาหารปลอดภัย “ดาวผ่องดีดี” โดย นายกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา
09.20-10.00 น.	เครือข่ายอปท. กับ กิจกรรมอาหารปลอดภัยจากไร่นาถึงร้านอาหารสู่เป้าหมายชุมชนอยู่ดีมีสุข โดย รศ.ดร.เลิศรัก ศรีกิจการ ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว
10.00-12.00 น.	หลักและวิธีการตรวจรับรองมาตรฐานการผลิตตามระบบสากล โดย น.สพ.ธนบดี รอดสม ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาระบบและรับรองคุณภาพอาหารสัตว์ อุตสาหกรรม กรมปศุสัตว์
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.30 น.	หลักการและแนวทางปฏิบัติ PGS : ต้องรู้อะไร และต้องทำอะไรบ้าง จึงจะขับเคลื่อน PGS ได้สำเร็จ โดย อาจารย์จินตนา อินทรมงคล มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย
14.30-15.30 น.	แนะนำและฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือดิจิทัล podd PGS ช่วยบันทึก การผลิตและตรวจรับรอง พืชผักอินทรีย์ บนสมาร์ตโฟน โดย สพ.ญ.สกุลรัตน์ บัณฑู และทีมงานจากศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว
15.30-17.30 น.	ใจความสำคัญของมาตรฐานพืชอินทรีย์ และปศุสัตว์อินทรีย์ที่ มกอช.กำหนด โดย อาจารย์จินตนา อินทรมงคล มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย
18.00-20.00 น.	รับประทานอาหารเย็น : ชานโตกสืบสานวัฒนธรรมล้านนา
17 ธันวาคม 2563	
08.30-09.30 น.	จุดเริ่มต้นการทำเกษตรอินทรีย์ สู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืนในปัจจุบัน

เวลา	กิจกรรม
09.30-10.30 น.	โดย น.ส.สาริณี นามจันทร์ ผู้ตรวจฟาร์ม วิชาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
10.30-11.30 น.	เทคนิคและวิธีการขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดย นายสราวุธ วงศ์กาวิณ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและการตลาดเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์การเกษตร ยั่งยืนแม่ทา จำกัด
11.30-12.00 น.	มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และวิธีการตรวจรับรองทุกขั้นตอน ของสหกรณ์เกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด โดย น.ส.สมจิตร อินตะปวง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์สหกรณ์กรีนเนท จำกัด
12.00-13.00 น.	เทคนิควิธีการใช้แอปพลิเคชัน podd เพื่อตรวจรับรอง โดย สพ.ญ.สกุสิทธิ์ บัณฑแก้ว และทีมงานจากศูนย์เฝ้าระวังสุขภาพหนึ่งเดียว
13.00-16.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-16.30 น.	ทบทวนใจความสำคัญก่อนการลงตรวจแปลง ผ่านแอปพลิเคชัน podd PGS -กระบวนการตรวจตั้งแต่เริ่มต้นจนสรุปผลการตรวจรับรอง -เทคนิค/วิธีการตั้งคำถาม -ข้อควรสังเกต แบ่งงาน เตรียมความพร้อมของคณะผู้ตรวจก่อนลงตรวจประเมินคุณภาพแปลงเกษตร ลงแปลงเพื่อฝึกปฏิบัติการตรวจประเมินแปลงผลิตเพื่อพัฒนาและรับรองคุณภาพ ทีมวิทยากรภาคปฏิบัติ ได้แก่ 1) น.ส.สมจิตร อินตะปวง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์สหกรณ์กรีนเนท จำกัด 2) น.ส.จิรัฐติกา ค่ำกาศ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด 3) น.ส.สาริณี นามจันทร์ ผู้ตรวจฟาร์ม วิชาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก 4) นายอภิศักดิ์ กำเพ็ญ วิชาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก 5) น.ส.กฤษมา ไปธาสู วิชาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
18 ธันวาคม 2563	
08.30-12.00 น.	รายงานผลการตรวจประเมินคุณภาพแปลงผลิตโดยผู้เข้าอบรมแต่ละท่าน และการสะท้อนกลับ เพื่อสร้างความเข้าใจ ชี้นะ และแก้ไข จากผู้เชี่ยวชาญการตรวจประเมินของแม่ทา ทีมวิทยากร ได้แก่ 1) น.ส.สมจิตร อินตะปวง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์สหกรณ์กรีนเนท จำกัด

เวลา	กิจกรรม
	2) น.ส.จิรัฐติกา ค่ำกาศ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด 3) น.ส.สาริณี นามจันทร์ ผู้ตรวจฟาร์ม วิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก 4) นายอภิศักดิ์ กำเพ็ญ วิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก 5) น.ส.กฤษมา ปิธาส วิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
12.00-13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.00 น.	วางแผนการดำเนินงานต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนพื้นที่ของตนเองไปสู่การเป็นชุมชนเกษตรอินทรีย์ ทีมวิทยากร ได้แก่ 1) น.ส.สมจิตร อินตะปวง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด 2) น.ส.จิรัฐติกา ค่ำกาศ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด 3) น.ส.สาริณี นามจันทร์ ผู้ตรวจฟาร์ม วิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก 4) นายอภิศักดิ์ กำเพ็ญ วิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก 5) น.ส.กฤษมา ปิธาส วิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
15.00-15.30 น.	สอบเพื่อรับประกาศนียบัตรของเครือข่าย อปท.อาหารปลอดภัย ดาวฟออดี
15.30-16.30 น.	สรุปผลการอบรมและกล่าวปิดงาน โดย นายกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน

หนังสือสำคัญรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)

  		
หนังสือสำคัญรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์พีจีเอส (PGS)		
เกษตรกร อินทรีย์		
รหัสเกษตรกร PODD5023-05-0001PGS		
ที่อยู่	513/28 ต.แม่ทา อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่	
ชื่อแปลง	ผักกาดอินทรีย์	
รหัสแปลง		
ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์		
ของเครือข่าย อปท.อาหารปลอดภัยดาวผ่องดี		
ออกให้ ณ วันที่ 12 มีนาคม 2564 ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2566		
		
ประธานเครือข่าย	ผู้ควบคุมการขึ้นทะเบียนแปลงเกษตรอินทรีย์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา
	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่

บรรณานุกรม

1. กลุ่มพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้นำ (กพก.) สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.). คู่มือปฏิบัติงานโครงการเกษตรอินทรีย์. www.alro.go.th. 2561. แหล่งที่มา : www.alro.go.th › tech_trans › ewt_dl_link. ค้นเมื่อ 11 มกราคม, 2564.
2. ดร.มนัสนันท์ พงษ์ไชยวณิช. แฟร์เทรด (Fair Trade) การค้าที่เป็นธรรม. <http://sryfairtrade.com>. 2561. แหล่งที่มา : http://sryfairtrade.com/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=86. ค้นเมื่อ 13 มกราคม, 2564.
3. กรีนเนต Green Net. การค้าที่เป็นธรรม หรือ แฟร์เทรด. <https://www.greennet.or.th>. 2562. แหล่งที่มา : <https://www.greennet.or.th/การค้าที่เป็นธรรม-หรือ-แ/>. ค้นเมื่อ 13 มกราคม, 2564.
4. มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย. คู่มือการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม พีจีเอส. <https://www.idd.go.th>. 2560. แหล่งที่มา : https://www.idd.go.th/Web_PGS/data/pdf/PGSManual.pdf. ค้นเมื่อ 13 มกราคม, 2564.
5. ดุสิต อธิวุฒน์, จินตนา อินทรมงคล และสมชัย วิสารทพงศ์, ปริญญา พรสิริชัยวัฒนา, ลักษณะเมตปรานี. (2559). มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมคืออะไร?, 5 (2), 120-134.
6. กรีนเนต Green Net. แนวทางเกษตรอินทรีย์. 2562. แหล่งที่มา : <https://www.greennet.or.th/แนวทางแนวทางเกษตรอิน/>. ค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์, 2564.